

Personer med funktionsnedsättning och lika rätt

LAGEN SOM VERKTYG FÖR SAMHÄLLSFÖRÄNDRING

Paul Lappalainen - Independent Living Institutes Med lagen som verktyg

**Ett arvsfondsprojekt om implementeringen av diskrimineringskyddet för
personer med funktionsnedsättningar**

Independent Living Institute, Storforsplan 36, 10 tr, 123 47 Farsta, Sweden

www.independentliving.org

paul.lappalainen@gmail.com

Lika rätt - en svensk eller en internationell fråga?

Har området har fått inspiration från bla USA?

Varför – USA:s djupare kris kring i synnerhet ang rasism.

Framdriven av medborgarrörelsen antas
“Medborgarrättslagen” 1964.

Världens första förbud mot diskriminering mellan
privata parter?

DO skapas. Civila samhället fortsätter med att driva på rättspraxis.

Video – tyvärr på engelska

<https://www.youtube.com/watch?v=fWDaRN490BI>

En syn på problemet

Vem är fri från fördomar?

Testa dina fördomar

Harvard Implicit Association Test

<https://implicit.harvard.edu/implicit/sweden/>

Människor med öppna ideologiska fördomar ungefär samma nivå av fördomar som vi “fördomsfria”

Skillnaden mellan mannen på lådorna och de andra?

paul.lappalainen@gmail.com

Lite rättshistoria

1927: USA:s Högsta domstol förklarar att tvångssterilisering, med tydliga statliga kontroller, inte strider mot grundlagen.

1932: Franklin D. Roosevelt Elected President of US

1954: USA:s Högsta domstol förklarar att principen om åtskilda men lika (separate but equal) strider mot grundlagen (Brown v Bd of Education) - CS

1964: Medborgarrättslagen förbjuder diskriminering pga ras, religion och kön

1968: US lag kräver tillgängligt byggande i alla byggnader som får federalt stöd

Lite rättshistoria

- **1973: USA:s rehabiliteringslag Section 504** – olaglig för institutioner som får federalt stöd att diskriminera pga funktionsnedsättning
- **1977: Rörelse aktivister ockuperar** ett federalt kontor i San Francisco pga regeringens ovillighet att utfärda regler om implementering av Section 504. Efter 25 dagar skrev den ansvariga ministern under reglerna.

Disability – Some early history

- **1980-talet: Aktivister med flera bestämmer sig för att ett skifte behövs till en fokus på medborgerliga rättigheter – målet en lag som omfattar alla personer med en disability.** Man ska bygga på medborgarrätts- och kvinnorörelsen <https://www.youtube.com/watch?v=JbB3Azlil38>
- 1982: Canadian Charter of Rights and Freedoms förbjuder diskriminering pga funktionsnedsättning (physical or mental disability)
-
- 1985: Canadian Human Rights Act förbjuder diskriminering pga funktionsnedsättning
- 1986: Lag som förbjuder diskriminering på flygplan

Lite rättshistoria

1990: ADA - Americans with Disabilities Act

- Viktigaste framsteg sen Section 504. Förenade olika delar av funktionshinderrörelsen, aktivister och andra.
- Krav på skäliga stöd- och anpassningsåtgärder i arbetslivet,
- Krav på tillgängligt byggande,
- Krav på tillgängliga kommunikationer

Relevansen till Sverige?

Skulle vi ha fått ett förbud utan kampen i USA?

Om vi har inspirerats av USA, borde man även inspireras av implementeringen? Dvs det civila samhällets egen kraft samt att diskriminering ska kosta.

Eller är det så att i Sverige alla med makt anpassar till lagarnas "befallningar" utan något mera?

Finns det andra i det civila samhället som redan arbetar med strategisk processföring?

Och är jurister advokater eller teknokrater?

Lite rättshistoria - Sverige

1994: Handikappombudsman – utan makt

1999: Diskriminering I arbetslivet

2001: Högskolan

2003: Utanför arbetslivet och högskolan

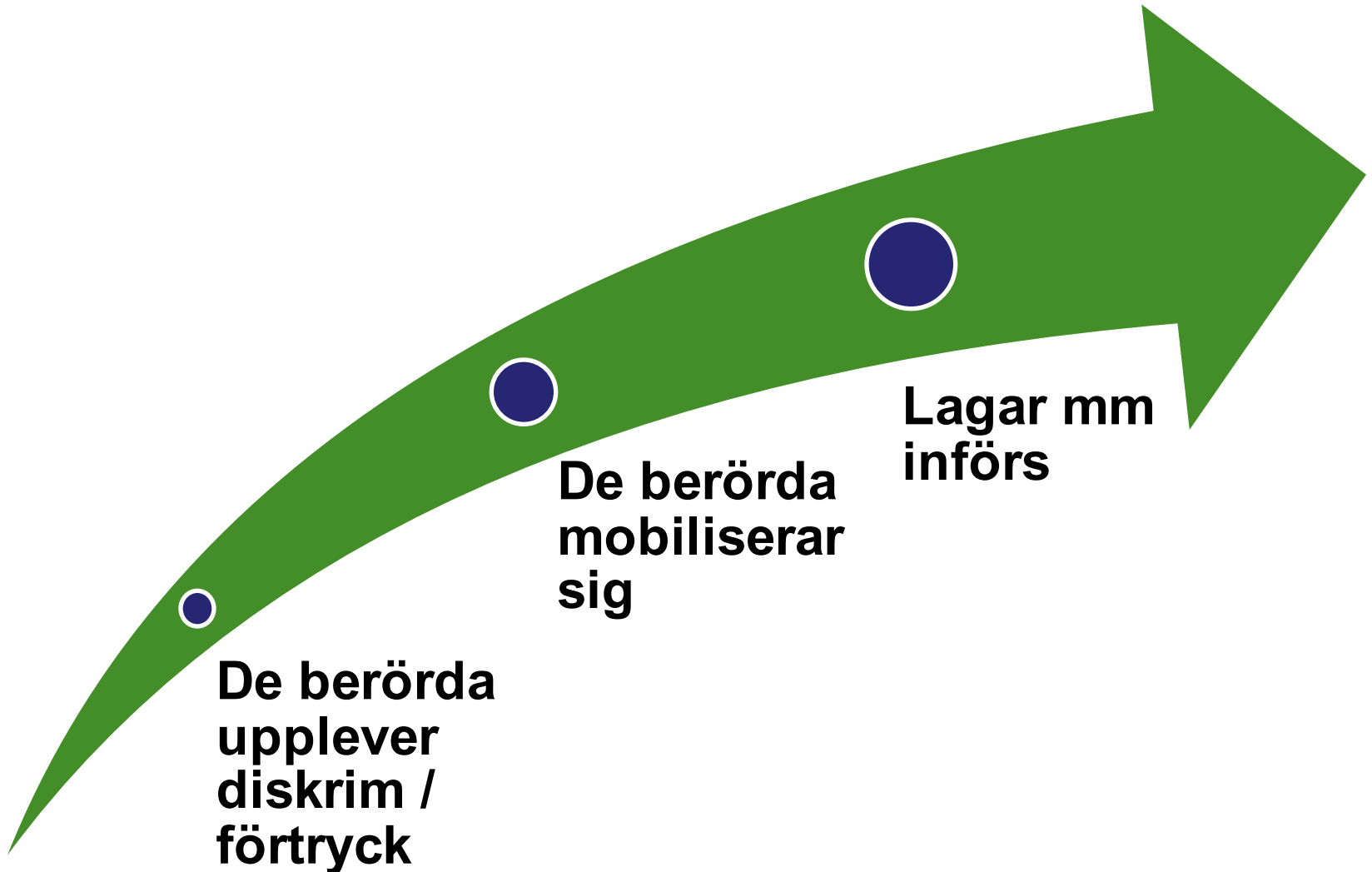
2005: Elever och barn

2009: CRPD i kraft för Sverige

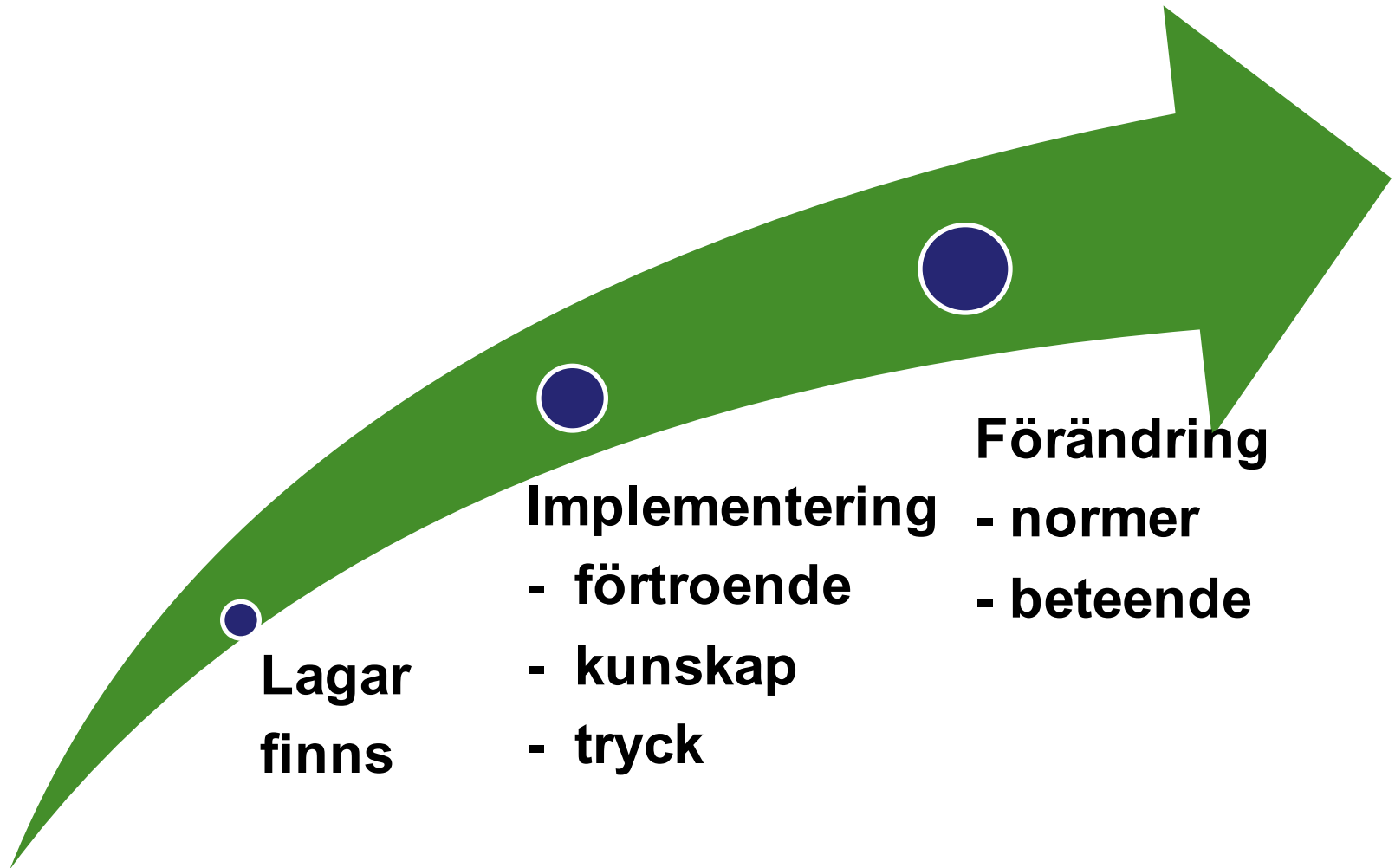
2009: En “samlad” lag

2015: Otillgänglighet införs som en form av diskriminering

Steg 1 – Civila samhället som påtryckare

STEG 2 - Implementering av lagar

Professor Theresia Degener,
vice ordf i FN:s CRPD kommitte

“CRPD innebär ett paradigmskifte. Detta innebär inte bara ett krav på nya lagar och policys. Skiftet kräver också att personer med funktionsnedsättningar och deras organisationer blir aktörer i framtagning av lagar, utveckling av strategisk processföring samt offentliga utbildningsinsatser.”

Syftet med en DO, facket, NGOer, ADVer?

**Bidra till en viss
maktbalans
gentemot de med
makten att
diskriminera**

**STATUS
QUO !**

**DO/f
ack**

NGO

Sam-
verkan

Kunskap

Projektet MED LAGEN SOM VERKTYG

Förstudien – Det behövs bättre juridisk beredskap för att kunna bemöta den diskriminering som personer med funktionsnedsättningar utsätts för, dvs beredskap hos jurister, organisationer och individer

Projektet MED LAGEN SOM VERKTYG

Projektet ska

- Försvara individer mot diskriminering pga funktionsnedsättning med rådgivning och, vid behov, förmedling av utomstående jurister.
- Som stöd till detta har ILI grundat **MED LAGEN SOM VERKTYG**, en förening som samlar en del jurister / aktivister som vill se till att fall kan drivas pro bono. Ett sätt att bidra till rättspraxis kring bland annat otillgänglighet som en form av diskriminering.

Projektet MED LAGEN SOM VERKTYG

Projektet ska därtill

- **öka medvetenhet och samla, fördjupa och sprida juridisk expertis** till relevanta aktörer via olika kanaler som en hemsida, nyhetsbrev, analyser och guider.
- Tex har det varit mycket klagomål på lagens undantag ang otillgänglighet men man kan i stället sätta fokus på **den "goda" motparten** – myndigheter och stora företag och andra verktyg som har svårare att komma undan

Projektet MED LAGEN SOM VERKTYG

Projektet kan därtill

- **Bygga upp en juridisk kunskapsbank – lagar, rättsfall, internationella kunskaper**
- **Utveckla rapporter, debattartiklar, mm i förhållande till pågående rättsfall**
- **En vägledning kring vad som behövs för ett bra rättsfall om otillgänglighet – bevisning, motpart, stöd, tålamod, möjliga resultat**

Lyfta fram och dra inspiration från tex:

Handbok om europeisk diskrimineringsrätt

http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1510-FRA-CASE-LAW-HANDBOOK_EN.pdf

Disability Rights and Education Defense Fund

<http://dredf.org>

Bizchut, The Israeli Human Rights Center for People with Disabilities

<http://bizchut.org.il/en/about>

Några nya fall från Europadomstolen

GUBERINA v. CROATIA

• 22 March 2016: Domen tydliggör att CRPD och Europakonventionen om MR gällde en person med en funktionsnedsättning som klagade på tillämpningen av skattelagarna. Anses lyfta tanken om att nationella lagar ska tolkas konventionskonformt.

RADI and GHERGHINA v. Romania

• 5 January 2016: Domen anses ha en avgränsande roll angående möjligheten att ifrågasätta på nationella lagar om personlig assistans i förhållande till Europakonventionen.

Glöm inte EU-rättens skydd mot diskriminering

Tar han socker?

Nej! Men han är jurist och han kommer att stämma dig om inte du pratar direkt med honom!

Riktad sprängkraft

**NGO fokus på
fall som kan leda
till genomslag**

Framtiden?

